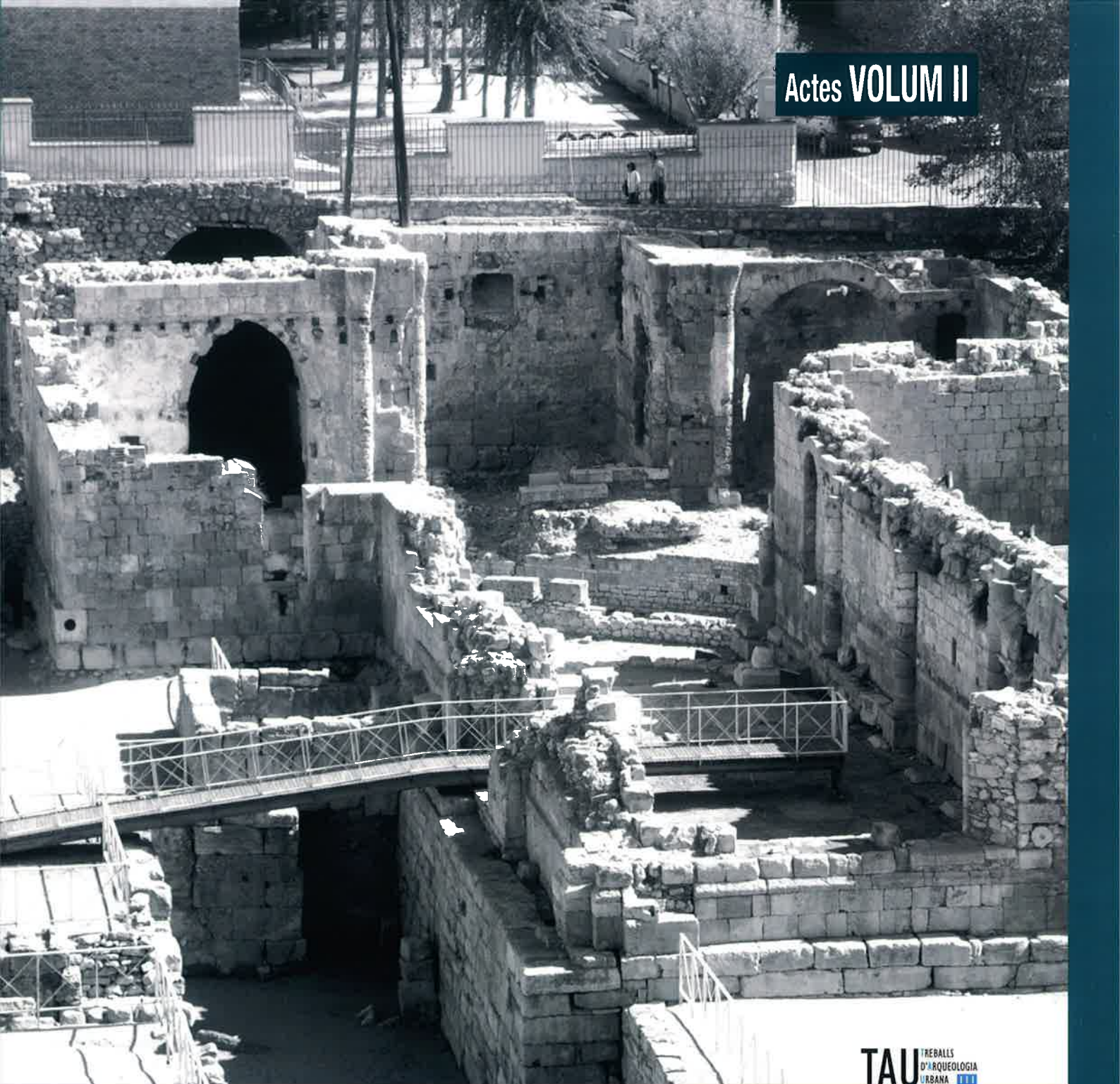

Actes **VOLUM II**

TAU TREBALLS
D'ARQUEOLOGIA
URBANA
UAT

IV CONGRÉS D'ARQUEOLOGIA MEDIEVAL I MODERNA A CATALUNYA

ACTES DEL IV CONGRÉS D'ARQUEOLOGIA MEDIIEVAL I MODERNA A CATALUNYA

Tarragona, del 10 al 13 de juny de 2010

Volum II

VOLUM II

INTERVENCIIONS ARQUEOLÒGIQUES 2006-2010: ESPAIS RURALS

- Darreres intervencions a la castlania de Cambrils. Conclusions preliminars. M. DÍAZ	621
- Les transformacions poliorcètiques al castell de Miravet i el seu paper en les diferents conflagracions bèl·liques. P. LL. ARTIGUES, I. MESAS, M. J. ORTEGA	631
- Intervenció arqueològica al castell i a la plaça de la Vileta de Torrebesses (el Segrià). J. R. GONZÁLEZ, J. E. MEDINA	641
- Anàlisi del dipòsit dels cadàvers a les fosses comunes de les Roquetes. J. RUIZ, A. COLET, O. SAULA, M. E. SUBIRÀ	653
- El castell i l'església de Sant Pere de Madrona (Berga). Un jaciment tardoantic i medieval. J. FIERRO ..	659
- Tipologia dels forns de calç i guix del Baix Llobregat. De la calç al ciment natural. J. SANTAMARIA	667
- Les campanyes d'excavació de 2007 i 2008 a l'església de Santa Maria de Matadars (El Pont de Vilomara i Rocafort, el Bages). A. CAIXAL, A. LÓPEZ	679
- Cal Ticó (Castellnou de Bages): un centre productor de ceràmica de l'alta edat mitjana (segles X-XI). C. FOLCH, J. GIBERT	689
- Anàlisi i evolució del conjunt de Sant Llorenç prop Bagà (Guardiola de Berguedà). Els resultats de les darreres campanyes d'excavació. A. LÓPEZ, A. CAIXAL	697
- Santa Creu de Rodes (el Port de la Selva, Alt Empordà). M. MATARÓ, I. OLLICH, A. M. PUIG	719
- El castell de Malgrat. Evolució d'un castell de frontera. J. CHÓREN, I. SALVADÓ	727
- La necròpolis del monestir de Sant Benet de Bages (segles X-XIX). G. VILA	737
- La configuració arquitectònica de la Cartoixa d'Escaladei a l'edat mitjana. Organització inicial i primeres ampliacions (segles XIII-XV). J. M. VILA	751
- La torre de Vallferosa (Torà, la Segarra). Aproximació a la seva arquitectura i datació radiocarbònica. J. MENCHON	769
- La datació per radiocarboni de la torre de Vallferosa (Torà, la Segarra) i la valoració de la seva validesa J. S. MESTRES	783
- Els enterraments del polígon l'Alba (Vila-seca, el Tarragonès). M. ADSEIARS, C. CARBONELL, P. BRAVO, I. TEIXELL	793
- La recerca arqueològica al Castell de Selmella: una aportació al coneixement de les fortificacions de frontera. M. LÓPEZ, R. SERRA	799
- Resultats de la intervenció arqueològica a Castèth Leon (Es Bòrdes-Val d'Aran). Campanyes 2004-2009. E. ROS, A. PANCORBO, P. COTS	805
- Les intervencions arqueològiques a la Domus del Pi (Vilanova de Sau, Osona) J. AMORÓS, R. YLL	817
- El collet de les caixes (Navàs, el Bages): una ferreria de l'edat mitjana (segles XI-XII). C. FOLCH, J. GIBERT	823

- Les estructures medievals de la Plana del Castell (Cerdanyola del Vallès). M. GUÀRDIA, M. ARGELAGUÉS, J. FRANCÈS	831
- El tractament de la mort i el ritual funerari a la societat islàmica dels segles IX-XIII a les Terres de l'Ebre. Les necròpolis andalusines de Tivissa. D. GRIÑÓ, V. CAMARASA, C. BUSQUETS	847
- Les balmes obrades de Can Ximet (Olèrdola). Un exemple d'hàbitat troglodític a l'edat mitjana. J. CASQUETE, I. SALVADÓ	855
- El castell de Siurana (Cornudella de Montsant, el Priorat). Treballs arqueològics dels anys 2009-2010. M. PIERA, J. MENCHON	867
- Excavacions arqueològiques al jaciment d'època medieval i moderna de Can Gorgals Vell (Santa Coloma de Farners, la Selva). C. FOLCH, J. GIBERT	879
- L'ocupació altmedieval del Turó de Ca n'Oliver (Cerdanyola del Vallès). J. FRANCÈS, M. GUÀRDIA, M. ARGELAGUÉS	885
- La primera campanya d'excavacions arqueològiques al jaciment del Convent dels Monjos (Planoles, el Ripollès). C. FOLCH, J. GIBERT	895
- Excavacions arqueològiques a l'església vella de Sant Vicenç de Conill (Pujalt, l'Anoia). Segles XI-XVIII. C. FOLCH, J. GIBERT	901
- La intervenció arqueològica a la masia de Can Roqueta (Sabadell, el Vallès Occidental): evolució i transformació d'un mas medieval del segle XII al XIX. I. VILLARES, J. ROIG	913
- Intervenció arqueològica al Monestir de Sant Pere de Casserres (Casserres, el Berguedà). P. CASCANTE	925
- La intervenció arqueològica als Pinetons II (Ripollet, el Vallès Occidental): un mas medieval abandonat al segle XIV. R. BALSERA, J. ROIG	935
- Plaques d'armadura del segle XIV als jaciments del Castell de Montclús (Sant Esteve de Palautordera) i de les Coves de Can Ximet (Olèrdola). I. SALVADÓ, J. CASQUETE	947
- Resultats preliminars de les excavacions al Roc Foradat de Cal Pepa (Aguilar de Segarra, el Bages). C. FOLCH, J. GIBERT	955
- El conjunt de sitges del castell de Rodonyà. Estudi arqueològic. I. PASTOR	961
- El molí de Mas Xibeca, la teuleria de Masveí i la "caseta dels civils" de Can Cortada. Edificis del passat recent excavats durant les obres del TGV a l'Alt Empordà. S. CALLAVÉ, J. FRIGOLA, M. FUERTES, J. GRAU	971
- La torre telegràfica de Bosquerons (Montornès del Vallès). Història i evolució a través dels estudis arqueològics i arqueoconstructius. M. OLIVÉ, A. GELADÓ	977
- Noves dades per al coneixement del castell de Miravet a partir de les intervencions a dues àrees: les cavallerisses i el recinte sobirà. P. LL. ARTIGUES, I. MESAS	985
- El castell de Solivella. Resultats preliminars de les excavacions arqueològiques (1998-2007). M. DÍAZ, J. MENCHON	997
- L'accés al castell de Pinyana (Querol, Alt Camp): reintrepretació, estudi estructural i proposta de reconstrucció ideal. J. LÓPEZ, M. FONTANALS, J. M. VERGÈS, J. ZARAGOZA	1007
- La torre d'Esblada (Querol): una nova fortificació medieval a la conca del Gaià. J. LÓPEZ, M. FONTANALS, J. M. VERGÈS, J. ZARAGOZA	1009

- Les excavacions arqueològiques al castell del Catllar (Tarragonès). Origen i evolució de la fortificació.
M. FONTANALS, J. M. VERGÈS, J. ZARAGOZA 1011

PÒSTERS: OBJECTES LITÚRGICS I AMULETS

- Els amulets de la necròpolis medieval jueva de Les Roquetes (Tàrrrega).
A. COLET, J. RUIZ, O. SAULA, M.E. SUBIRÀ, M. PIERA 1021
- Elements de devoció popular del fons del Museu de Can Torrens (Sant Boi de Llobregat).
J. HUERTAS 1025
- Materials per a la classificació de les medalles religioses dels segles XVII i XVIII a Catalunya.
M. de G. SALVÀ 1033

LA TORRE D'ESBLADA (QUEROL): UNA NOVA FORTIFICACIÓ MEDIEVAL A LA CONCA DEL GAIÀ

Jordi López*, Marta Fontanals, Josep Maria Vergès**, Josep Zaragoza***

Figura 1: vista general d'Esblada. La part superior de la torre presenta un retall esbiaixat a causa de la teulada de l'edifici que se li annexà. (J.M. Vergès).

El conjunt de fortificacions -torres i castells- que s'estenen al llarg del riu Gaià constitueix un ric patrimoni cultural recollit en obres generals. La passada dècada dels 90 va ser novament estudiat des del Museu de Vila-rodon i l'Institut d'Estudis Vallencs, un treball que culminà en una exposició l'any 1994 i en la guia *Els castells del Gaià*¹. En aquest breu treball presentem una torre medieval, inèdita, que s'afegeix al ja extens catàleg de fortificacions que formen la línia del Gaià.

Aquesta torre es localitza a Esblada, al centre del petit nucli, en un espai privilegiat que domina el torrent del mateix nom i el trencall de camins que van de Querol cap a Santa Coloma i cap a Igualada. Topogràficament és en un punt preeminent, a la part més alta del poble, superada només per la petita església i masos adjacents. La seva posició

destaca des del torrent, on s'alça d'entre els edificis enrunats. S'aixeca en l'interior d'una casa que està ensorrada. Fins ara havia passat desapercebuda perquè no era visible des de l'exterior. Tampoc en alçada, atès que havia estat escapçada i reaprofitada en l'habitatge.

És una torre de planta circular amb unes mides de 5,60 m de diàmetre exterior que conserva una alçada màxima de 8,10 m. Els murs, de 120 cm de gruix, són de pedra lligada amb morter de calç i presenten un aparell irregular, tot i que a la cara exterior les pedres estan lleugerament escairades i les filades tendeixen a la regularitat. La meitat meridional de la torre està enderrocada i és aquí on devia trobar-se la porta, a l'alçada del primer pis, com és habitual. La cara nord –més ben conservada- presenta només un parell d'espitlleres a notable altura.

* Institut Català d'Arqueologia Clàssica.

** Institut Català de Paleoecologia Humana i Evolució Social (IPHES) / Universitat Rovira i Virgili.

*** Ajuntament del Catllar.

1 MIQUEL, M.; SANTESMASES, J.; SAUMELL, D. (1999). *Els castells del Gaià*. Cossetània edicions. Valls.

Figura 2.: façana septentrional de la torre d'Esblada. Es pot observar que la torre es troba inclosa dins d'una construcció posterior. (J.M. Vergès).

En un moment difícil de precisar, possiblement al segle XVI, es construí un gran casal que la va absorbir, escapçant-la, i ensorrant, com hem dit, la meitat meridional per encabir-hi una habitació. La cara interna de la torre va quedar també molt malmesa. Actualment els enderrocs cobreixen bona part de l'estructura, cosa que dificulta aixecar-ne una secció completa.

Tot i que probablement cal situar els orígens del poble en els moments de la conquesta de tota l'àrea pel comtat de Barcelona a mitjan segle X, el cert és que la documentació no fa referència a cap torre ni castell a Esblada, i ni tan sols tenim una datació aproximada de quan es fundà la població.

Així, la cronologia que hem d'atribuir a la torre es basa només en altres paral·lels que coneixem a la comarca. Molts dels castells del Gaià van néixer com una torre de planta circular envoltada d'un recinte, però hi ha excepcions com l'espectacular torre de Santa Perpètua. Podem esmentar nombroses torres circulars en l'alt i mitjà Gaià; els castells de Santa Coloma de Queralt, Montclar, Vallespinosa, Pontils, Rocamora, Seguer, Saburella, Pinyana, la Cogullada i l'Albà. La majoria estan enderrocades i quasi cap arriba a una altura conservada dels 8 metres que mostra la d'Esblada. Hom les considera com les primeres construccions dels castells, i per tant les parts més antigues. Es daten per tant entre finals del segle X i principis del XII. En aquest sentit, considerem que hauríem de fixar la cronologia de la torre d'Esblada en aquest moment, al voltant del segle XI.

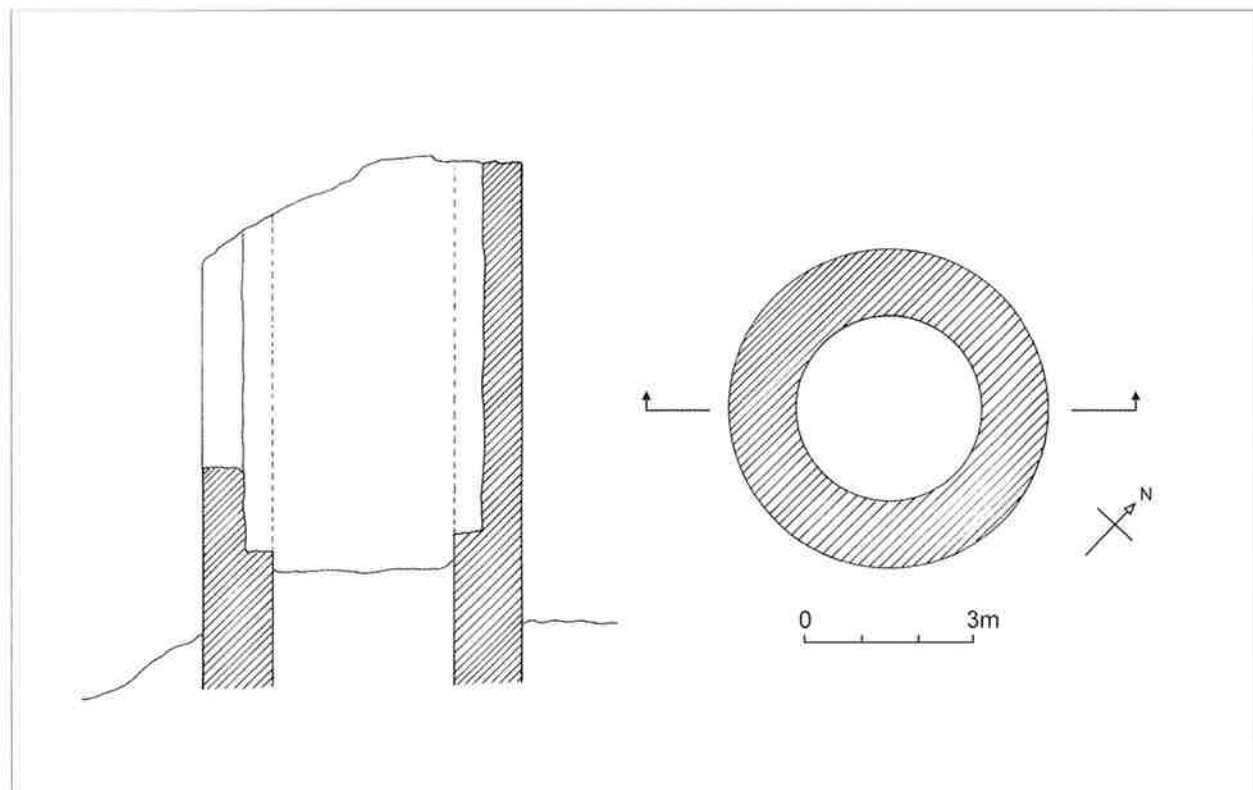

Figura 3: secció i planta de la torre. (J. Zaragoza).